

TEMATIKUS SZÁMUNK ELÉ

1996. július 5. és 7. között a Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság és a Zentai Múzeum hatodik alkalommal rendezte meg nyári néprajzi tanácskozását. A kijelölt téma a kézművesség volt. A tanácskozás összefoglaló címűül egy népi gyermekjáték elnevezését választotta: Mesterségünk címere.

A háromnapos tanácskozás felvillantotta mindazokat a kérdésköröket, melyekkel a néprajztudománynak foglalkoznia kell, ha a kézművességet, az iparosságot tárgyalja. Több összefoglaló hangzott el egy-egy település iparának történetéről. Az írások zöme azonban az egykori és mai kézművesek munkáit vette számba.

Az iparosság kapcsán olyan elméleti kérdések is felvetődnek, hogy vajon az orgonakészítők, a mezővárosi pallérok munkájának a feldolgozása a néprajz körébe tartozik-e, vagy ezekkel a mesterekkel a művelődéstörténet-íróknak kell foglalkozniuk. Természetesen ezekre a mesterekre is ugyanazok a szabályok vonatkoztak, mint más iparosokra, tehát őket sem kerülheti meg a néprajztudomány csak azért, mert az iparosok hierchiájában magasabb hely illette meg őket.

Külön kell foglalkoznunk a háziiparosokkal, akik hozzátartoztak a hagyományos falusi közösség mindennapjaihoz. Amolyan ezermesterek voltak ezek az emberek. A kosárfonást, seprűkészítést, nádazást, falverést nem tanították külön iskolában, művelői nem inaskodtak, mesterlevelük sem volt. Nem is számítottak iparosoknak, hiszen csupán idényjellegű volt a munkájuk. A falverő bandák és a nádazók Szent József napjától Szent Mihály-napig működtek. A kosarasok, klumpakészítők viszont többnyire késő ősszel, téliidőben, amikor nem akadt egyéb munka a földeken. Nem tartotta őket senki sem iparosoknak. Az a regula, hogy az iparosok nem járhatnak parasztosan, rájuk és családjukra nem vonatkozott.

A vajdasági kézművesség fénykora a századfordulón volt. Ezt követően a gyáripar, a megváltozott életkörülmények, a divat háttérbe szorította.

Az egykori népszerű mesterségeknek alig akad hírmondója ezen a tájon. Csak néhány kovács működik már, a bognárok nem szekereket, hanem létrákat készítenek. Szíjgyártó is már csak Adán, illetve Zomborban van. A mo-

nostori klumpás sem jár már a piacokra. Az utolsó bácskai bocskoros a nyolcvanas években adta vissza iparendélyét.

A híres vásárokra, a zentaira, kispiacira, debelyacsaira azért még összejönnek azok az iparosok, akik abban reménykednek, hogy sikerül eladniuk a termékeiket. Ilyenkor azt is megfigyelhetjük, hogy a hagyományos iparágakban is megtörtént a szerkezetváltás. A csontfésű mellett ott találjuk az öntött műanyag fésűt, az egykori híres szabadkai hímzett papucsok viszont már csak a műanyag talpú változatát kínálja a mester. Így van ez a többi kézművesterméssel is.

A zentai tanácskozás az átalakulás idején kívánt némi betekintést adni az egykori mesterek életébe, tisztelni a tisztas ipar előtt. Sajnos, ez alkalommal sem kaptuk meg az elhangzott összes kéziratot, ezért a tanácskozás teljes anyagának közlésétől kénytelenek vagyunk eltekinteni.

BESZÉDES Valéria